

کلیسا ها

کلیساها

کلیسا به عنوان محل عبادت مسیحیان به شمار می آید. مورخان، تاریخ آغاز مسیحیت در ایران را به دوره اشکانیان و قرن اول میلادی نسبت می دهند. موافقت پادشاهان اشکانی با آزادی دین و عقیده مردم سرزمین های تحت حاکمیت، باعث شده بود تعدادی زیادی از مسیحیان و مبلغان مسیحی که مورد آزار و اذیت امپراطوری روم، قرار می گرفتند، وارد خاک ایران شوند و در این کشور در امنیت کامل به تبلیغ و انجام مراسم مذهبی خود پردازند. مسلماً مسیحیان برای انجام فعالیت های مذهبی خود نیاز به مکان های مذهبی چون کلیسا داشتند و همین احساس نیاز باعث احداث کلیسا در نقاط مختلف ایران شد. هرچند در طی دوره های مختلف تاریخی روند تاسیس کلیساها به کندی صورت گرفت ولی در سده های نخستین اسلامی مراکز مسیحی پراکنده ای در بین النهرین، آذربایجان، همدان، فارس، سیستان و بلوچستان، خراسان، آسایای مرکزی، سواحل خزر و ری احداث شد.

ساخت کلیسا در ایران بیشتر مربوط به سده هشتم هجری قمری و در زمان حکومت شاه عباس اول است. یکی از اقدامات شاه عباس تشویق ارمنیان به نقل مکان از ارمنستان و آذربایجان، و استقرار در شهرهایی چون اصفهان، گیلان و مازندران بود. اغلب این ارمنه صنعتکارانی بودند که شاه عباس برای تزیینات بیشتر بناهای اصفهان از هنر و توانایی آن ها استفاده می کرد. ساختار کلیساهای ایران ترکیبی از معماری ایرانی و غیر ایرانی است. در دوره قاجار وقوع جنگ ایران و روس بر سر قفقاز و شکست نیروهای ایران موجب جدا شدن مناطق مسیحی نشین قفقاز و ارمنستان از خاک ایران شد. به دنبال این شکست، عده زیادی از ارمنه آذربایجان از این ناحیه به داخل خاک روسیه مهاجرت کردند و کوشش دولت قاجار برای ماندنشان در آذربایجان ناکام ماند و تعداد زیادی از آنان نیز به تدریج تا پس از جنگ جهانی اول خاک آذربایجان را ترک کردند و آنچه از قرن ها حضورشان در آذربایجان باقی ماند، میراثی از کلیساها و صومعه های پراکنده در این سو و آن سو بود. این کلیساها در تابستان سال ۲۰۰۸ میلادی با پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران تحت عنوان «کلیساهای ارمنه ایران» برابر کنوانسیون ۱۹۷۲ سازمان علمی، فرهنگی و تربیتی ملل متحد یعنی یونسکو در فهرست میراث فرهنگی جهانی ثبت شدند و در پوشش حمایت و حفاظت بین المللی قرار گرفتند.

کلیسای تاتاووس یا قره کلیسا

کلیسای تاتاووس یا قره کلیسا از معتبرترین و پر نقش و نگارترین کلیساهای ارمنیان در ایران است که در جنوب ماکو و ۲۰ کیلومتری شمال شرقی چالداران در روستای قره کلیسا در استان آذربایجان غربی واقع شده است. بنای این کلیسا توسط تعدادی از مسیحیان ارمنی در سال ۳۰۲ میلادی به منظور یادبود یکی از حواریون

حضرت مسیح به نام تاتائوس که در سال ۴۳ میلادی، همزمان با دوران حکومت اشکانیان برای ترویج دین مسیحیت وارد شمال غرب ایران شده بود ساخته شد. تاتائوس توانست گروه زیادی از جمله پادشاه ارمنستان و دخترش به نام های ساناتروک و ساندخت را به دین مسیحیت دعوت کند ولی بعد از مدتی ساناتروک پشیمان شده و به مخالفت با آیین مسیحیت می پردازد و دستور قتل تمامی مسیحیان حتی دختر خود و تاتائوس را می دهد.

بنابراین کلیسای تاتائوس را می توان اولین کلیسای دانست که توسط مبشرین مسیح در دنیا ساخته شده است و همه ساله مراسم خاصی در سالروز شهادت تاتائوس که در هفته اول مرداد ماه می باشد برپا می شود. در این مراسم که ۳ روز برگزار می شود گروهی از ارمنیان ایران از شهرهایی چون تبریز، ارومیه، تهران، اصفهان، قزوین و ... به این محل می آیند و به برگزاری آیین هایی چون خواندن دعای کلیسا و انجام غسل تعمید کودکان و نوجوانان ارمنی با حضور اسقف اعظم می پردازند. عده ای معتقدند وجه تسمیه نام قره کلیسا به خاطر استفاده سنگ های سیاه در این بنا است. قره در زبان ترکی به معنی سیاه است، ولی باید توجه کرد که واژه قره در زبان ترکی علاوه بر این که به معنی سیاه می باشد بلکه دارای معانی دیگری چون: بزرگ، باشکوه، بلند، انبوه و خوش نشین است. کلیسا در طول تاریخ به دنبال حوادث زیادی نظیر زلزله ۱۳۱۹ میلادی، جنگ های ایلخانان، صفویان، عثمانیان و یورش مغول ها به ایران، آسیب های فراوانی دید. آخرین تعمیرات و بازسازی های انجام شده بر کلیسا، به درخواست اسقف ارمنی به نام ذکریا و به دستور عباس میرزا که در آن زمان ولیعهد فتحعلی شاه قاجار بود بازسازی و بخش های جدیدی در این کلیسا ساخته شد. در ضلع غربی کلیسای قدیمی که با سنگ های سیاه احداث شده بود، تالار دیگری با سنگ های سفید و با تزیینات باشکوهی افزوده شد. کلیسای تاتائوس یا قره کلیسا دارای دو گنبد بزرگ و کوچک هرمی شکل و ۱۲ ترک است. بخش قدیمی با سنگ های سیاه رنگ و بخش جدید آن با سنگ های سفید ساخته شده است. در بخش خارجی کلیسای سیاه، طرح های زیبایی مانند گردونه خورشید و بقایای حجاری ها از بنای اولیه کلیسا دیده می شود و در بخش کلیسای سفید حجاری های از تصاویر انسانف نقوش گل و بوته و اشکال حیوانات وجود دارد. قره کلیسا در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۸۷ به عنوان نهمین اثر ملی ایران و نیز جهت حفظ قدیمی ترین و برجسته ترین نمادهای معماری آرامنه جهان در فهرست جهانی یونسکو ثبت گردید.